

โปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์
ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย

A DEVELOPMENT PROGRAM OF BUDDHIST PSYCHOLOGY
COUNSELING COMPETENCY OF VOLUNTEER MONKS
IN HEALING MIND OF PATIENTS

พระมหาสุเทพ สุทธิญาณ (ธนิกกุล)

Phramaha Sutep Sutthiyano(Thanikkul)^๑

สาระ มุขดี

Sara Mukdee ^๒

Received: November 10, 2021 Revised: June 11, 2022

Accepted: April 28, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย ๒) เพื่อสร้างโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย และ ๓) เพื่อเสนอโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยพระสงฆ์กลุ่มพระจิตอาสาอาสาศิลาณธรรม จำนวน ๑๘ รูป สถิติที่ใช้ในการ

^๑ ภาควิชาจิตวิทยา สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Department of Psychology, Department of Buddhist Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

^๒ คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช Faculty of Nursing Kueakarun, Nawamintharathirat University, Thailand

วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบความแตกต่างด้วยการวัดซ้ำ Repeated Measure ANOVA และจำแนกเป็นรายคู่โดยวิธี Bonferron

ผลการศึกษาพบว่าหลังการทดลองและระยะติดตามผล ๑๕ วัน เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์เพิ่มขึ้นแตกต่างจากช่วงก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ เป็นการพัฒนาคุณลักษณะของพระสงฆ์ผู้การปรึกษาผสมผสานทักษะและการฟังที่ลึกซึ้งซึ่งมีประสิทธิภาพเพิ่มความชัดเจนของปัญหา และการเข้าใจปัญหาอย่างแท้จริง และการนำอริยสัจ ๔ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มาเป็นเครื่องมือในการเยียวยาจิตใจให้ผู้ป่วยได้เรียนรู้ยอมรับในความทุกข์ สร้างกำลังใจและความสุขสงบเมื่อเผชิญความทุกข์

คำสำคัญ : โปรแกรมพัฒนาสมรรถนะ, การปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์, การเยียวยาจิตใจผู้ป่วย

Abstract

The objectives of the research on the Buddhist counseling psychology competency development program for monks on mental relief of patients are 1) to study the elements of the Buddhist psychology counseling competency for monks on mental relief of patients 2) to design the program to develop the Buddhist psychology counseling competency for monks on mental relief of patients and 3) to assess the effectiveness of the program to develop the Buddhist psychology counseling competency for monks on mental relief of patients The research is a mixed method research between a qualitative and experimental. The sample group consists of 18 Gilanadhamma volunteer monks. The statistics used to analyze the data are Percentage (%), Mean value ($\bar{x}$), Standard Deviation (S.D) and the difference between data sets by Repeated Measure ANOVA and Bonferron

The research result found that the average competency in Buddhist Psychology counseling of the monks increased significantly between pre-test and post-test and after a follow-up period of 15 days. The Program to enhance the competency of the monks in Buddhist Psychology counseling geared to develop the characteristics of the counseling monks which integrate the skills and a deep listening, is effective in clarifying and understanding the problem. The application of the Four Noble Truth: Suffering, the cause of suffering, The cessation of suffering and The path to the cessation of suffering, as a tool to heal The mental pain of the patient, instigate them to accept their suffering, builds moral support and peaceful mind when encountering sufferings.

Keyword: Program for Competency Development, Buddhist Counseling Psychology for Monks, Mental Healing for Patients with Dhamma

๑. บทนำ

พระพุทธศาสนามีสาระสำคัญอยู่ที่การนำเสนอหลักการตามธรรมชาติของกระบวนการเกิดและดับทุกข์ พร้อมทั้งวิธีการปฏิบัติหรือวิธีการดำเนินชีวิตให้บรรลุถึงเป้าหมายของการดับทุกข์หรือจัดการปัญหาในจิตใจที่เกิดขึ้นให้หมดสิ้นไป ช่วยขัดเกลาจิตใจให้สามารถมองเห็นและเข้าใจถึงความเป็นจริงตามหลักพุทธธรรม จนสามารถนำความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นในตนเอง เพื่อให้ความช่วยเหลือทางด้านจิตใจแก่ผู้อื่นซึ่งเป็นกัลยาณมิตรต่อไป หลักธรรมที่เป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้มนุษย์เข้าใจถึงสาเหตุของความทุกข์และประจักษ์แจ้งถึงแนวทางในการดับทุกข์

“อริยสัจ ๔” อันเป็นหลักธรรมสำคัญที่ครอบคลุมคำสอนทั้งหมดในพุทธศาสนา และเป็นแก่นสำคัญ สภาวะจิตใจที่เป็นทุกข์ เกิดจากใจที่มีความยึดมั่นว่าเรา ของเรา มีชอบ และไม่ชอบ ทำให้ไม่สามารถใช้ชีวิตได้กลมกลืนกับเหตุการณ์ หรือสิ่งที่ปรากฏอยู่ตรงหน้า

เนื่องจากจิตใจถูกจองจำในกรงแคบๆ ของกรอบความคิดความเชื่อนั้นๆ เมื่อมีความยึดมั่นย่อมต้องมีความปรารถนาที่จะรักษาความยึดมั่นในระบบความเชื่อ และตอบสนองความต้องการต่างๆ ของตน สิ่งไหนตอบสนองไม่ได้ก็นำไปสู่ความรู้สึกท้อแท้ อยากรู้สึกท้อแท้

จิตใจจึงถูกทับถมด้วยตนและความยึดมั่นแห่งตนกลายเป็นกรงขังที่ทับถมจิตใจ จนทำให้มองไม่เห็นความจริงแท้ของชีวิต^๓ ตราบใดที่มนุษย์ยังคงมีความยึดมั่นถือมั่น ก็จะต้องประสบพบเจอกับความปรารถนาที่ไม่สมหวัง การพลัดพรากจากสิ่งที่รักที่พอใจและการประสบกับสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา สิ่งเหล่านี้ย่อมนำมาซึ่งใจที่บีบคั้น ปั่นป่วนวุ่นวาย สับสน เศร้าหมอง หวาดกลัว หงุดหงิด ท้อแท้ วิตกกังวล เปื่อหน่ายผิดหวัง ซึ่งก็คือใจที่เป็นทุกข์ เพราะใจไม่สามารถทนอยู่ในภาวะที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอันไม่พึงประสงค์นี้ได้^๔

พระพุทธองค์ในบทบาทผู้ให้การปรึกษา สุชีพ ปุณฺณนาฎาพ ได้ให้กล่าวถึง พระพุทธองค์ว่า ทรงเป็นผู้ “ตรัสรู้” คือรู้ประจักษ์ความจริงอันเป็นเหตุให้พ้นความทุกข์ทั้งปวง โดยการตรัสรู้ของพระพุทธองค์ต้องอาศัยความพากเพียรพยายามอย่าง ยิงยวดและมีน้ำพระทัยเด็ดเดี่ยวไม่ท้อถอยจึงจะประสบความสำเร็จ^๕ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ให้การปรึกษาได้อย่างเป็นเลิศและประสบผลสำเร็จ คือ พุทธลักษณะที่โดดเด่นสำหรับการเป็นผู้ให้การปรึกษา

การปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาเป็นกระบวนการที่ผู้ให้การปรึกษาผู้มีการเจริญปัญญาและมีภาวะแห่งความเป็นกัลยาณมิตร นำหลักธรรม และองค์ธรรมอริยสัจ ๔ มาช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของบุคคลที่มีทุกข์ภายในใจ ให้สามารถให้คลี่คลายทุกข์ได้ด้วยตนเอง โดยตระหนักถึงความจริงของธรรมชาติของชีวิตตามแนวพุทธธรรม ด้วยวิธีการสนทนาสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้มาปรึกษาดด้วยความเป็นกัลยาณมิตร เพื่อเอื้อให้ผู้มาปรึกษาสามารถเข้าใจทุกข์ที่เกิดขึ้นกับตนเองและใช้ปัญญาไตร่ตรองจนเข้าใจสาเหตุของทุกข์

^๓ โสริช โพธิแก้ว, Personal Growth and Counseling Group: A Buddhist Perspective, กรุงเทพมหานคร: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗, (อัดสำเนา).

^๔ พุทธทาส อินทปัญโญ, อริยสัจจากพระโอษฐ์ภาคต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร:ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๕๔), หน้า ๔.

^๕ สุชีพ ปุณฺณนาฎาพ, คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิมพ์ ลักษณะ, ๒๕๔๑). หน้า ๓.

ตลอดจนสามารถพัฒนาตนให้ถึงพร้อมในไตรสิกขาทั้งด้าน ความคิด พฤติกรรมและอารมณ์ ความรู้สึก สามารถคุ้มครองชีวิตตนเองให้ไปสู่ หนทางที่ตรงและเป็นประโยชน์^๖

นักการศึกษาแนวพุทธอีกหลายท่านที่ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการศึกษาไม่เพียงแต่ แก้ไขปัญหาเยียวยาทุกข์เท่านั้น แต่มุ่งให้มีความสุขที่ยั่งยืนด้วย ดังเช่น โสริช โพธิแก้ว กล่าว ไว้ว่าจุดมุ่งหมายการศึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธมี ๒ ประเด็นคือ (๑) เพื่อช่วยแก้ปัญหาความทุกข์ใจ ซึ่งเป็น การแก้ปัญหาภายในใจของผู้มาปรึกษา เช่นความผิดหวัง ความเสียใจ ความวิตกกังวล ความกลัว ฯ เป็นความทุกข์ใจที่หนัก ซึ่งเกิดจากความไม่สอดคล้องกับความต้องการของตน และ (๒) เพื่อช่วยเพิ่มพูนภาวะจิตที่เป็นกุศลให้กับผู้มาปรึกษา ให้จิตใจมีกำลังที่จะดำรงอยู่ในฝ่ายกุศลมากขึ้น สามารถจัดการชีวิตอยู่กับความจริงทั้งหลายที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และนำพาชีวิตไปสู่หนทางที่เป็นโทษน้อยลง^๗

โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบทบาทพระสงฆ์ในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยและญาติ **“เยียวยาใจด้วยธรรมะ”** ซึ่งแบ่งการจัดอบรมออกเป็น ๔ ระยะ โดยมีกลุ่มอาสาสมัครธรรมและบุคลากรทางการแพทย์เป็นกระบวนกรและวิทยากรในการจัดกิจกรรมเพื่อนำพาผู้เข้ารับ การอบรมสู่วิถีแห่งการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยและญาติ ตามหลักพุทธธรรมและการศึกษาแนวพุทธ อันเป็นส่วนสำคัญต่อการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมร่วมกับการรักษาทางการแพทย์ (Holistic Care) จากการฝึกอบรมและลงพื้นที่ปฏิบัติการเยี่ยมไข้ในโรงพยาบาล พบว่ามีการ ให้การปรึกษามีประสิทธิภาพอยู่ในระดับหนึ่ง พระสงฆ์ในโครงการเยียวยาใจด้วยธรรมะควร ที่จะต้องมีการพัฒนาทักษะในการให้การปรึกษาแนวพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักการให้การ ปรึกษาที่บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยา ทักษะการให้ การปรึกษา และกระบวนการพุทธจิตวิทยาการศึกษา

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา ของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย เพื่อให้พระอาสาสมัครในโครงการเยียวยาใจด้วย

^๖ วิชชุดา ฐิติโชติรัตนนา, “การพัฒนารูปแบบการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยาบูรณาการ ของพระสงฆ์ที่มีบทบาทให้การปรึกษา” คุษณินิพนธ์ พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ จิตวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

^๗ โสริช โพธิแก้ว, การสังเคราะห์หลักอริยสัจ ๔ สู่กระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยา/จิต รักษาเพื่อการพัฒนา รักษาและเยียวยาชีวิตจิตใจ: แนวคิด แนวทาง และประสบการณ์, หน้า ๑๐-๑๑.

ธรรมะและพระอัสสัสมักรกลุ่มอาสาชิลานธรรมได้ใช้เป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือผู้ป่วยและญาติที่กำลังมีทุกข์ให้ได้มีที่พึ่งทางใจในยามที่กายทุกข์ทรมานจากความเจ็บป่วย โปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย จะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการช่วยเหลือผู้ป่วยและญาติอันเป็นการช่วยเหลือสังคมไทยโดยพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและเป็นที่พึ่งของประชาชนอย่างหนาใหญ่

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งดัชนีพันธ์เรื่อง “โปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย” สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี ๓ ข้อ คือ

๑. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย

๒. เพื่อสร้างโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย

๓. เพื่อศึกษาเสนอโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย/รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธีการดำเนินงานวิจัยในงานวิจัยนี้แบบออกเป็น ๓ ส่วน โดยในการวิจัยในส่วนแรกผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญทางพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา การให้การปรึกษาแนวพุทธ จำนวนทั้งสิ้น ๖ รูป/คน วิเคราะห์หลักธรรมตามพระพุทธศาสนา ทฤษฎีจิตวิทยาและกระบวนการการปรึกษาแนวพุทธ และสังเคราะห์โปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย

ส่วนที่สองเป็นงานวิจัยเชิงทดลองผู้วิจัยนำโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยไปทดลองใช้ในการอบรมพระสงฆ์ที่สนใจเข้าร่วม ๑๘ รูป เพื่อศึกษาการพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา ด้านคุณลักษณะ ความเข้าใจในการเยียวยาผู้ป่วย ทักษะการให้การปรึกษาแนวพุทธ และกระบวนการให้การปรึกษาแนวพุทธ โดยโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย

ส่วนที่ ๓ ระยะติดตามผลการทดลอง ๑๕ วัน ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยเชิญพระสงฆ์เชิญพระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๐ รูป เพื่อศึกษาการพัฒนาสมรรถนะการปฎิภาสนวพุทธจิตวิทยา ด้านคุณลักษณะ ความรู้ในการให้การปฎิภาส ทักษะการให้การปฎิภาสนวพุทธ และกระบวนการให้การปฎิภาสนวพุทธ โดยโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปฎิภาสนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย

๔. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า การเยียวยาจิตใจผู้ป่วยด้วยธรรมะเป็นกระบวนการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยโดยการให้การปฎิภาสและเอื้อให้ผู้ผู้ป่วยได้มองเห็นทุกข์และเข้าใจความทุกข์ของตนเองได้อย่างแท้จริงโดยผ่านการสนทนาให้การปฎิภาส ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบที่ ๑ ด้านคุณลักษณะของพระจิตอาสา ศาสนธรรม องค์ประกอบที่ ๒ ด้านการเตรียมพื้นฐานการเยียวยาใจด้วยธรรมะ องค์ประกอบที่ ๓ ด้านแนวทางในการเยียวยาผู้ป่วยด้วยธรรมะ องค์ประกอบที่ ๔ ด้านการใช้หลักพุทธธรรมในการเยียวยาผู้ป่วย การสร้างเป็นรูปแบบดังกล่าวโดยสะท้อนความคิดและเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดความเข้าใจว่ากระบวนการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยด้วยธรรมะ สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาจิตวิญญาณของพระจิตอาสา ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจใหม่หรือความหมายบางอย่างในตัวเองขึ้นมา และสำหรับของผู้ป่วยทำให้เห็นความหมายของความทุกข์ทรมานที่เป็นอยู่ แนวทางการเยียวยาจิตใจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในจิตใจผู้ป่วยได้มากหรือน้อย สิ่งที่สำคัญอยู่ที่พระสงฆ์มีวิธีการต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วยที่มาขอรับการปฎิภาส ซึ่งทักษะและเทคนิคดังกล่าวมีความสำคัญต่อกระบวนการเยียวยาจิตใจเป็นอย่างมาก

คุณลักษณะพระสงฆ์ในการให้การปฎิภาสผู้ป่วย จากงานวิจัยพบว่ากลุ่มทดลอง หลังการทดลองมีคุณลักษณะในระดับมากที่สุด และในระยะติดตามผล ๑๕ วัน คุณลักษณะยังคงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่น ความรู้สึกไว้วางใจ เคารพและอบอุ่นแก่ผู้ป่วย ความรู้สึกดังกล่าวเป็นสภาวะที่เอื้อให้เกิดผลทางบวกต่อกระบวนการปฎิภาส

ความเข้าใจในการให้การปฎิภาสนวพุทธ จากงานวิจัยพบว่ากลุ่มทดลอง หลังการทดลองมีคุณลักษณะในระดับมาก แต่ในระยะติดตามผล ๑๕ วัน พบว่าความเข้าใจในการให้การปฎิภาสไม่แตกต่างจากหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองมีความเข้าใจในบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้ให้การให้การปฎิภาส ซึ่งการให้การปฎิภาส

แนวพุทธไม่ใช้การแนะนำให้ผู้รับการปรึกษาได้กระทำตาม แต่เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาสามารถแก้ไขปัญหาหรือคลี่คลายความทุกข์ด้วยตนเอง

ทักษะการให้การปรึกษาแนวพุทธ จากงานวิจัยพบว่า จากการทดสอบเปรียบเทียบพบว่า ก่อนและหลังการทดลอง และในระยะติดตามผล ๑๕ วัน ยังคงมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งหมายความว่าโปรแกรมการพัฒนาสมรรถนะการให้การปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยสามารถพัฒนาทักษะและกระบวนการให้การปรึกษาพระสงฆ์ได้ ซึ่งทักษะการปรึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ให้การปรึกษาที่ต้องพัฒนาและฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ สามารถนำมาใช้เพื่อค้นหาต้นตอของปัญหา ความทุกข์ และไขรหัสในสิ่งที่ผู้มาขอรับการปรึกษาต้องการสื่อ เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษา สามารถค้นพบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหานั้นได้ เพื่อให้ผู้ทำหน้าที่ให้การปรึกษามีแนวทางและทักษะปฏิบัติเพื่อค้นหาวิธีสกัดปัญญา เยียวยาความทุกข์ และเพิ่มสุขยั่งยืนให้ผู้มาขอรับการปรึกษา ทักษะการให้การปรึกษาในแต่ละทักษะมีความเชื่อมโยงกับกระบวนการการให้การปรึกษาแนวพุทธ การใช้ทักษะให้ถูกต้องกับขั้นตอนกระบวนการการให้การปรึกษา

๕. สรุป/องค์ความรู้ใหม่

การสร้างโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจของผู้ป่วย โดยการสะท้อนความคิดและเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดความเข้าใจว่ากระบวนการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยด้วยธรรมะ สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาจิตวิญญาณของพระสงฆ์ในการเยียวยาผู้ป่วย ด้วยทักษะและกระบวนการทางพุทธจิตวิทยา ผู้วิจัยนำชุดความรู้และแนวปฏิบัติการเยียวยาผู้ป่วยด้วยธรรมะไปทดลองใช้ในการอบรมพระจิตอาสาในกลุ่มพระอาสาศีลानธรรม โดยแบ่งชุดความรู้และแนวปฏิบัติการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยด้วยธรรมะแบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ส่วนที่ ๑ กิจกรรม : หัวใจแห่งผู้ให้ : ด้วยรักรู้จักกัน ส่วนที่ ๒ วิธีแห่งการเยียวยาจิตใจ ส่วนที่ ๓ เสวนาการให้การปรึกษาและบรรเทาทุกข์ทางใจ และส่วนที่ ๔ สัมพันธภาพครั้งใหม่ กับ ดวงใจที่ตื่นรู้

ส่วนที่ ๑ พัฒนาสมรรถนะด้านคุณลักษณะ

การเยียวยาจิตใจด้วยธรรมะของกลุ่มพระอาสาศีลानธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพระอาสาเป็นอย่างมากในการความความแตกต่างให้กับมิติการเยียวยาจิตใจ ซึ่งการเยียวยาจิตใจด้วยธรรมะมิได้มุ่งทำลายความเชื่อที่ไม่ได้ประกอบด้วยปัญญาแต่เน้นการเรียนรู้ที่อยู่กับ

ความทุกข์ พระพุทธองค์ได้ทรงช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาหรือมีความทุกข์ ให้สามารถคลี่คลายปัญหาหรือมีแนวทางในการพ้นทุกข์ได้ด้วยความเข้าใจทุกข์ของตนเอง อีกทั้งสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางทางการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง

ส่วนที่ ๒ พัฒนาสมรรถนะด้านความเข้าใจในหลักการบรรเทาทุกข์ทางใจการให้การปรึกษา แนวทางการเยียวยาจิตใจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในจิตใจผู้ป่วยได้มากหรือน้อย สิ่งที่สำคัญอยู่ที่พระสงฆ์มีวิธีการต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้มาขอรับการปรึกษาซึ่งทักษะและเทคนิคดังกล่าวมีความสำคัญต่อกระบวนการการปรึกษาเป็นอย่างมาก หลักการที่พระพุทธเจ้าใช้ในการให้คำปรึกษาจะพิจารณาองค์ประกอบอื่นๆร่วมด้วย เพราะมนุษย์ปุถุชนทั่วไปที่ยังไม่บรรลุธรรมถึงขั้นเป็นพระอรหันต์ก็จะมีกิเลส แปรผันไปตามจริต ดังนั้นจึงต้องพิจารณาว่าการให้คำปรึกษานั้นๆ จะบรรลุผลได้ก็ต่อเมื่อผู้รับคำปรึกษามีใจเปิดกว้างพอที่จะรับคำปรึกษาหรือต้องอาศัยเวลา อาศัยบุคคลอื่น และความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมากขึ้นเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจ การให้การปรึกษาโดยกระบวนการให้การช่วยเหลือผู้รับการปรึกษาโดยผ่านสัมพันธภาพแห่งความไว้วางใจ เพื่อจะช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้ระบายออกถึงความคับข้องใจ ไม่สบายใจต่างๆ และผลกระทบบายใต้ความไว้วางใจต่อผู้ให้การปรึกษา ผู้ให้การปรึกษาจะช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้ลดอารมณ์ทางลบต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ส่วนที่ ๓ พัฒนาสมรรถนะด้านทักษะการปรึกษาแนวพุทธ การเสวนาการให้การปรึกษาแนวพุทธโดยพระจิตอาสา ศาสดาภิธานธรรม แพทย์ พยาบาล บุคลากรทางการแพทย์ จากการลงพื้นที่ปฏิบัติการให้การปรึกษาแนวพุทธของพระสงฆ์ในโรงพยาบาล สะท้อนพัฒนาการการปรึกษา ประโยชน์และการฝึกทักษะการปรึกษาให้มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ทักษะการปรึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ให้การปรึกษาที่ต้องพัฒนาและฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ สามารถนำมาใช้เพื่อค้นหาต้นตอของปัญหา ความทุกข์ และไขรหัสในสิ่งที่ผู้มาขอรับการปรึกษาต้องการสื่อ เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษา สามารถค้นพบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหานั้นได้

ส่วนที่ ๔ พัฒนาสมรรถนะด้านกระบวนการให้การปรึกษาแนวพุทธ การที่พระสงฆ์ผู้ให้การปรึกษาได้ละทิ้งตนเองได้อย่างหมดจด ปรับเปลี่ยนใจ เพื่อที่จะรับรู้กระแสความทุกข์หรือกระแสความสุข ซึ่งซ่อนอยู่ในเรื่องราวที่ผู้ป่วยได้นำมาปรึกษา มีสภาวะจิตใจที่เปิดกว้างจนเกิดเป็นลักษณะของสัมพันธภาพอ่อนโยนกับสรรพสิ่งที่อยู่ล้อมรอบตัวเราในทุกๆ ขณะ ซ่อนทับอยู่ในกระแสของกาลยามิตร และเป็นสภาวะจิตใจของพระสงฆ์ผู้ให้การปรึกษาซึ่งแจ่มใสในวิถีแห่งมรรค

กระบวนการให้การศึกษานวพุทธเป็นการพัฒนาปัญญาและสัมมาทิฐิ เพื่อเพาะ
บ่มความผาสุก ที่ยั่งยืนแก่จิตใจของผู้มาขอรับการศึกษ ผ่านกระบวนการคิดแบบคาย เติ
ตามสายสัมพันธ์และทิวทัศน์งูเห่าน การที่ผู้มาขอรับการศึกษ สามารถเข้าใจปัญหา ที่เป็น
ประเด็นคงค้างในใจและสามารถมองเห็นทางออกของปัญหาด้วยตัวของตนเองการทำให้ผู้รับ
การศึกษ มีความเข้าใจ โลก ชีวิตและธรรมชาติอย่างกว้างขวางขึ้นจริงแท้มากขึ้น อันเกิด
จากการที่ผู้ให้การศึกษาได้หยิบยกหลักธรรม ช่วยเปิดมุมมองแก่ชีวิตของผู้รับการศึกษให้
มารับรู้ในส่วนที่ต้งาม มากกว่าจะไปยึดมั่นกับส่วนที่บกพร่อง อันจะทำให้ผู้รับการศึกษามี
กำลังใจและความมั่นใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีความหมายมากขึ้น สามารถใช้ปัญญา
พิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้นกับชีวิตได้อย่างถูกต้องเป็นจริงในปมประเด็นปัญหานั้นๆ และการที่ผู้รับ
การศึกษเกิดความเข้าใจความ ทุกข์ในเรื่งนั้นๆ ขณะนั้นของตน ทำให้คลายความคาดหวัง
นำไปสู่ภาวะใจที่ โล่ง โปร่ง สงบและสามารถแก้ไขปัญหาดได้ด้วยตนเองในที่สุด เป็นการเกิด
ปัญญาด้วยตนเอง ทำให้มีผลต่อการประพฤติทางกาย วาจา ใจ ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมเป็น
ประโยชน์กับตนเองและผู้อื่น เป็นผู้มืศีล สมาธิและปัญญาในระดับโลกียธรรม

บรรณานุกรม

๑. คัมภีร์พระไตรปิฎกและหนังสือภาษาไทย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

กัญญ์สิริ จันทรเจริญ. การวิจัยทางการแพทย์บาล: แนวคิด หลักการ และวิธีปฏิบัติ. สงขลา:

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสงขลา, ๒๕๔๑.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์

พิมพ์ ลักษณะ, ๒๕๔๑.

ชูชัย สมितिไกร, จิตวิทยาการฝึกอบรมบุคลากร, เชียงใหม่ : ภาควิชาจิตวิทยาคณะ

มนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๘.

บุษกร วัฒนบุตร, “องค์กรแห่งความสุขกับคุณภาพชีวิต”. วารสาร มจร สังคมศาสตร์
ปริทรรศน์. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม—เมษายน 2558).

พุทธทาส อินทปัญโญ. **อริยสัจจากพระโอษฐ์ภาคต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพมหานคร: ธรรม
ทานมูลนิธิ, ๒๕๕๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก,
๒๕๔๙,

วรรณรัตน์ อิงสุประเสริฐ. **การวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : ไอคอนพ
รินติ้ง, ๒๕๔๖.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. **วิธีวิทยาการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๑.

วิชชุดา ลูติโชติรัตน, “การพัฒนารูปแบบการปรัษาแนวพุทธจิตวิทยาบูรณาการ ของ
พระสงฆ์ที่มีบทบาทให้การปรัษา” คุษณินพนธ์ พุทธศาสตร์คุษณินพนธ์
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๕๙.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕.
กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดดา, ๒๕๕๕.

โสริช โพธิแก้ว. **Personal Growth and Counseling Group: A Buddhist**

Perspective. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๗. (อัด
สำเนา).

อัมพร มีสุข. **ความต้องการสุขภาพจิตของชุมชน**. รายงานการสัมมนาระดับชาติว่าด้วย
สุขภาพจิต, นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๒๓.

๒. หนังสือภาษาอังกฤษ

Padmasiri De Silva. **An Introduction to Buddhist Psychology and Counseling**.

Fourth edition. London : Palgrave Macmillian, 2015.

